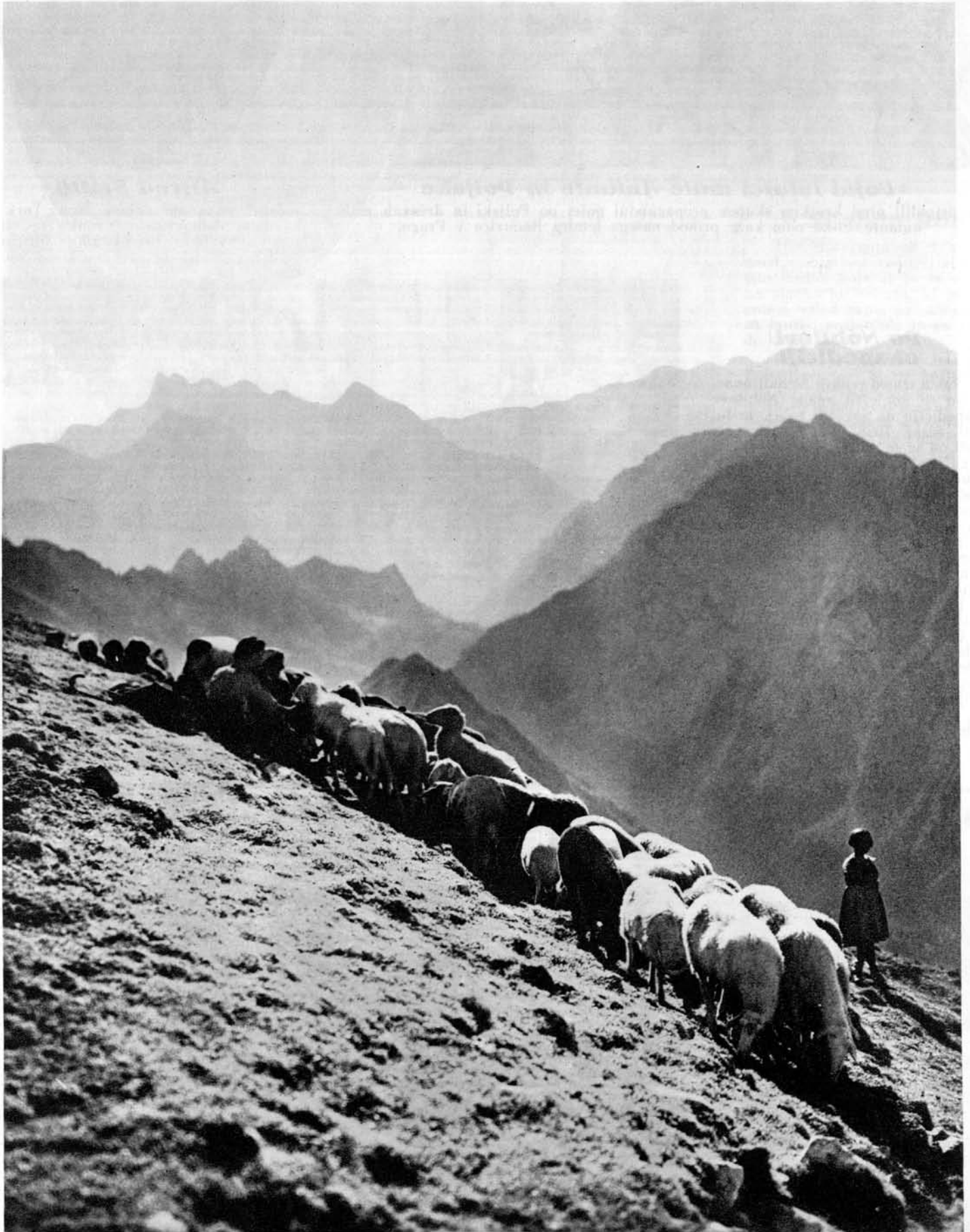

Ilustrirani **Slovenec**

Leto IV

Tedenska priloga »Slovenca« (št. 193) z dne 26. VIII. 1928

Štev. 35

S slovenskih planin: Jutro na Stolu

Foto Premru, Kranj.

Vojni letalci male Antante in Poljske

so priredili pred kratkim skupen propagandni polet po Poljski in državah male antante. Slika nam kaže prihod našega letalca Radovića v Prago.

Alfred Smith

sedanji guverner države New York in kandidat demokratske stranke za bližajoče se volitve predsednika Združenih držav. Smith je zaveden katoličan.

Po Nobilovi ekspediciji

Eden izmed redkih Neitalijanov, ki so se udeležili znane Nobilove ekspedicije na severni tečaj, je bil tudi češki fizik dr. Fr. Behounek. Tudi on se je srečno vrnil in v Pragi ga je slovesno sprejela tisočglava množica (glej sliko). Vse je napeto pričakovalo, kaj poreče k ponesrečenemu poletu on kot soudeleženeec. Na veliko presenečenje vse javnosti je izprva zagovarjal Nobilovo postopanje, sedaj je pa začel pisati za »United Press« vrsto člankov, v katerih popisuje svoje doživljanje in že iz prvih je razvidno, kako so ga italijanski tovariši s samim Nobilom na čelu povsod odrivali in komaj po milosti sploh vzeli s seboj na polet k tečaju. Kljub mirnemu piščevemu tonu je jasno videti, da so vladale med člani ekspedicije osebne spletke, zato začenjajo Italijani že sedaj polemizirati z njegovimi izvajanjmi.

„Politika je grda stvar“

tako slišimo modroviti pogosto polizobražence, ki mislijo, da obstoja politika predvsem iz zmerjanja nasprotnikov in kvečjemu še iz pehanja za koriti. In vendar je politika v prvi vrsti umetnost, urejevati medsebojne odnošaje družbe tako, da doseže čim višji in večji splošni blagor. Skoro v vseh časih so se zato posvečali politiki najsposobnejši in najodličnejši možje vsakega naroda. Res je, da je v politiki toliko zlorab in toliko demagogije, kot nikjer drugod, toda to so, žal, njeni izrastki, ki pa prav nič ne zmanjšujejo njenega visokega in plemenitega poslanstva.

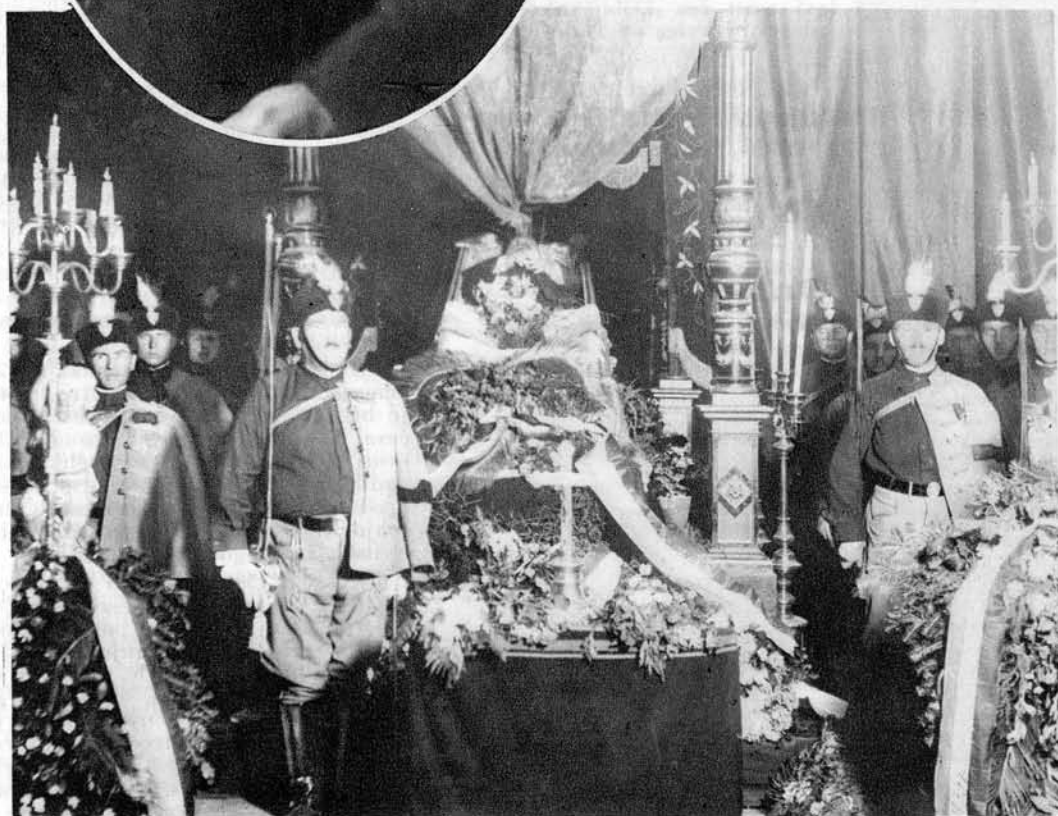
V Nemčiji deluje že dlje časa celo posebna visoka šola za politiko, ki se trudi pritegniti v svoj krog najnadarjenejšo mladino. Pred kratkim je priredila v to svrhu posebno tekmo dijakov raznih višjih šol. Izbranih je bilo 145 mladeničev in mladenk, ki sedaj tekmujejo pred posebno komisijo na ta način, da morajo prirediti govor o enem in istem vprašanju. Prva nagrada je brezplačno študijsko potovanje v Ameriko in sprejem v visoko šolo za politiko. — Slika nam kaže prizor s te tekme.

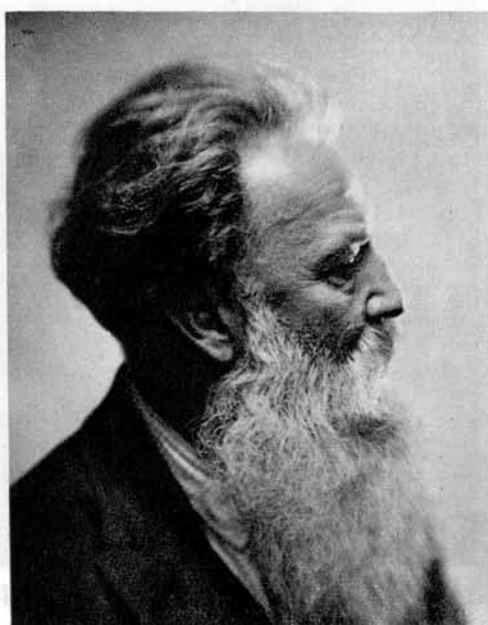
† Stjepan Radić

Dne 8. avgusta ob 9 zvečer je umrl v Zagrebu voditelj HSS, Stjepan Radić. Bolehal je že dolgo let na sladkorni boleznii, ki se mu je potem vsled rane, prizadejane dne 20. junija, poslabšala in ga privedla do katastrofe.

Rojen je bil Radić leta 1871. v Prepaljevu pri Sisku kot kmetiški sin. Po dovršenih gimnazijskih študijah je nadaljeval pravne nauke v Zagrebu, v Pragi in v Parizu. Že kot dijak je imel stalne konflikte z oblastmi, v začetku tekočega stoletja je pa ustanovil z bratom Antonom Hrvatsko seljačko stranko. Bil je prvi hrvatski izobraženec, ki je šel med ljudstvo in ga začel buditi ter organizirati, toda ker tedaj hrvatski kmet še ni imel volivne pravice, se pred vojno njegova politična stranka ni mogla razviti, pač je pa po prevratu njegovo gibanje vprav preplavilo vso Hrvatsko, da je postal nesporen voditelj in reprezentant svojega naroda. Bil je mož široke naobrazbe, toda brez jasne, stalne in premišljene politične linije, tipičen ljudski tribun in samo to. Želeli je, da bi njegova smrt Hrvate iztreznila, da začno po dolgih desetih letih vendarle že s pozitivnim sodelovanjem na končni ureditvi našega skupnega doma.

Slike k Slovenskemu biografskemu leksikonu

Jakopič Rihard
(* 1869), slikar.

Jurkovič Martin
(1847—1926), nabožen pisatelj.

Frankopan Franjo Krsto
(1643—1671), hrvatski pesnik.

In nomine domini Amen. Dum dicitur deus pater omnipotens... (Latin text from a historical document, likely the founding charter of the parish mentioned in the adjacent article.)

K 700letnemu jubileju črnomeljske župnije

Črnomelj leži med rekama Dobljčanka in Lahina. Pri sedanjem Flekovem mlinu se mesto precej zoži. Ta ožina je bila svoj čas presekana tako, da je tekla Dobljčanka tudi na tem kraju v Lahino. Čez globoko strugo se je prišlo v mesto po mostu, ki se je dal dvigati proti mestnim vratom. Na vse to spominja danes le še ime, ki živi med ljudstvom, ki zove ta kraj »suh most«.

Sodeč po spomenikih iz rimske dobe, je bila tukaj večja rimska naselbina in vojaška postojanka. Od 4. stoletja do začetka 11. veka ne dobimo pogleda v zgodovino tega kraja. Z 12. vekom se le stopimo na jasna zgodovinska tla. L. 1165. je sezidal Oton Kraški na mestu, kjer stoji sedanji Stoničev dvor, grad ter ga imenoval Črnomelj. Njegovi potomci so se imenovali Črnomaljski gospodje. Rodovina Črnomaljskih gospodov je ena najstarejših narodno-plemenitih rodovin na Kranjskem. Člani te družine so opravljali pri deželnih knezih imenitne službe.

18. oktobra 1228 je ustanovil oglejski patriarh Bertold župnijo Črnomelj in dal tu posvetiti cerkev v čast sv. Petru. Od leta 1268. zasledujemo v Črnomlju nemški viteški red.

V listini z dne 24. januarja 1277 se omenja Črnomelj prvič kot trg. L. 1407. pa je bil povzdignjen v vrsto mest. Od tega časa je bil Črnomelj močna trdnjava proti Turkom, ki so ga velikokrat napadli, toda premagali ga niso nikoli. Že pred letom 1500. je imelo mesto Črnomelj svojo šolo, v kateri so se učila latinska, cirilska in glagolska pismena.

Ko so l. 1580. dogradili trdnjavo Karfovac, se je vojaštvo preselilo iz Črnomlja tja. Z njimi se je poslovalo od Črnomlja sreča in blagostanje. Mesto je jelo pešati in propadati. Še le, odkar je stekla mimo Črnomlja l. 1914. železnica, je začelo novo življenje v njem. Sedaj je Črnomelj vsled svoje ugodne lege središče Bele krajine; je sedež okrajnega glavarstva, okrajnega sodišča in davčnega urada. Poleg lepo se razvijajoče lesne indu-

strije in obrti, je sedaj v obratu tudi rudnik na Kanižarici. Mesto Črnomelj čaka še lepa prihodnost. Ustanovitelj župnije v Črnomlju, oglejski patriarh Bertold, je zasedel visoko mesto l. 1218. Njegova škofija se je raztezala od reke Livence v Benečiji do Drave in do Kolpe, razen tega je bil pa tudi svetni vladar Furlanije, Istre in Kranjske marke. Bil je eden izmed onih redkih patriarhov, ki so se jako zanimali tudi za slovenski del svoje škofije. Sam se je pogosto mudil v naših krajih in vneto skrbel za dušni blagor svojih slovenskih podložnikov. Ker vsa Bela krajina sploh še ni imela nobenih dušnih pastirjev, je ustanovil s pomočjo svoje pobožne svakinje, Zofije Višnjegorske, leta 1228. župnijo Črnomelj in ji podredil štiri podružnice: Tri fare pri Metliki (ki je tedaj še ni bilo), Vinico, Semič in Podzemelj.

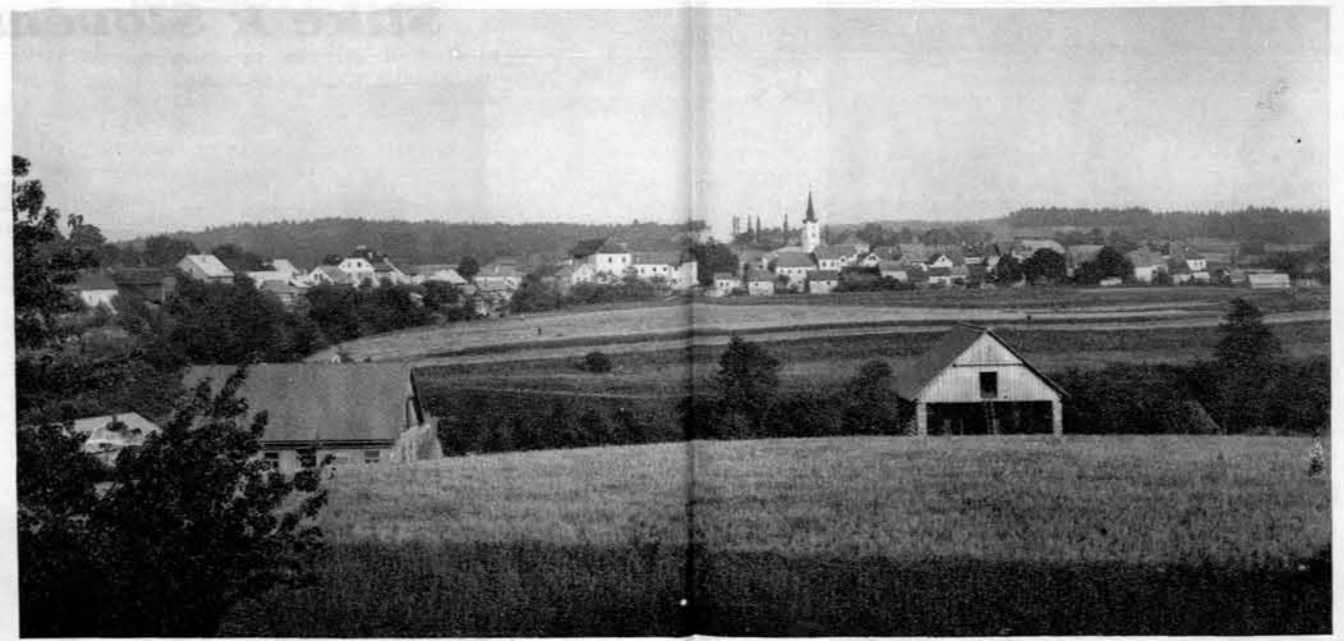
Ustanovna listina, ki jo objavljamo v sliki, se glasi v slovenskem prevodu: »V imenu svete in edinstvene Trojice. Amen. Ker smo po božji previdnosti in blaženem Petru, namestniku Kristusovemu, zato prejeli pastirstvo in vladno duš, da jih ne vodimo samo, ampak jim tudi koristimo, moramo z veliko previdnostjo in skrbjo paziti na to, kar se tiče zveličanja vernikov in časti božje... Zato mi, Bertold, po božji milosti patriarh oglejske cerkve, naznanjamo v vednost vsem sedanjim ljudem in prihodnjim potomcem, da smo, nagnjeni po pravičnih in razumnih prošnjah preljubljenih naše sestre Sofije, pobožne mejne grofice istrske, ki po božji volji nima potomstva in je zato Kristusa, edinega sinu Marije, si izvolila za dediča, ljudstvo v okraju Metlika, ki je bilo zaslepljeno po zmotah in je posnemalo poganske navade, pridružili naši cerkvi, in čredo, ki je bila zgrešila pravi hlev, zopet pripeljali na pot resnice. Ukazali smo, da se v tisti deželi, na kraju, ki se imenuje Črnomelj, posveti cerkev v čast sv. Petru, prvaku apostolov, in smo ji pridružili kot materi in učiteljici štiri cerkve, ki leže v njenem okrožju. Te v Kristusu ustanovljene cerkve je imenovala naša sestra in zveličanje duše svoje-ga soproga, mejnega grofa istrskega, našega brata, in v svoje lastno zveličanje obdarovala z bogatimi posestvi in je desetino te dežele po navadi rimske cerkve, ki je vseh glava in učiteljica, prepustila oglejski stolici, tako, da vsi, ki imajo v posesti imenovano desetino, morajo njo od nas ali naših naslednikov dobiti v fevd, imenovana naša sestra in njeni dediči pa imajo pravico patronstva.« (Slede podpisi prič.) Ta listina je bila izdana 18. oktobra 1228.

Pogled na glavni trg v Črnomlju

Na desni: Pogled na veliki oltar črnomeljske župne cerkve.

Spodaj: Karel Müller črnomeljski mestni župan.

Pogled na Črnomelj

Tamošnja župnija, ena najstarejših v ljubljanski škofiji, obhaja prihodnjo nedeljo 700letnico svoje ustanovitve. — Na levi: **Semič**; na desni: pogled na **Podzemelj**, nekdanji podružnici črnomeljske župnije. — Na levi sliki je po pobožju hriba lep videti zidanice sredi tamošnjih vinogradov.

V deželi zlata

Ni je bilo časih hvalečnejše dežele za najrazličnejše pustolovce vseh narodov, nego Alaska, severno-zapadni del severnoameriškega kontinenta. Dežela sama, ki je velika za šest Jugoslavij, je gorata. Gorovja pokrivajo ledeniki, doline so večji del leta zametene z debelim snegom in le po nekaterih redkih delih poletni toliko skopni, da je mogoče gojiti nekaj skromnega poljedelstva. Pretežna večina dežele izgleda večji del leta kot tipična severna snežna puščava, zato nima niti toliko prebivalcev, kot Ljubljana.

In vendar so hiteli časih sem tisoči in tisoči iz vseh delov sveta iskat sreče, hitrega bogastva. Alaska je namreč znana po svojem bogastvu zlata, ki ga vsebujejo tamošnja gorovja in naplavlajo s seboj reke. Zlasti proti koncu prejšnjega stoletja so odkrili ob nekaterih rekah obsežna zlata polja, kjer je bilo dobiti polno večjih in manjših zlatih zrn, zato so hiteli sem od vseh vetrov razni postopači, pustolovci, skrahiranci itd., da bi s čim manjšim trudom obogatili čez noč. Na stotine povesti in potopisov v vseh jezikih nam bolj ali manj nazorno in resnično popisuje življenje te mešanice narodov in značajev, ki so si v teh samotah sami pisali zakone in ustvarjali docela samosvoj družabni red. Tudi Slovenci smo dobili nedavno lepo povest iz tamošnjega življenja, ki je izšla pod naslovom »Kristov Dimač« v Mohorjevi knjižnici.

Dežela je bila časih ruska, a ti so jo prodali leta 1867. Združenim državam. Te so pa leta 1921. prepovedale nadaljnje iskanje zlata brez oblastnega dovoljenja in od tedaj nekdanja romantika naglo ponehjuje. Osnovale so se razne kapitalistične družbe, ki začenjajo na industrijski način izrabljati tamošnje ogromne naravne zaklade, ki jih odkrivajo še vedno nanovo. V nekaj letih bo gotovo zunanje lice Alaske že precej drugačno, nego je bilo dosedanje in ki nam ga kažejo slike.

Znana je Alaska tudi zaradi kožuhovine. Skoro ena tretjina svetovne produkcije dragocene kožuhovine izvira z Alaske. Zlasti cenijo tamošnje dobre, srebrne lisice, medvede i. dr.

Port Aleksander, najvažnejše ribiško pristanišče na Alaski. — Z jadrnicami, ki jih je videti na sliki, love domačini predvsem losose.

Na levi:

Dolina reke Nenana, tipična pokrajinska slika z Alaske spomladi.

Spodaj:

Pasja vprega, najvažnejše prometno sredstvo na Alaski.

Na desni:

Družina z Alaske, mož je belokožec, žena Eskimka.

Spodaj:

Eden največjih »hotelov« na Alaski, Rainey-Hotel, na istimenskem prelazu. Čaj s 3 koščki kruha stane tu 2'50 dolarjev, prenočišče za 1 noč 8 dolarjev (v New-Yorku 1'5—2 dolarja).

Janko Petrič

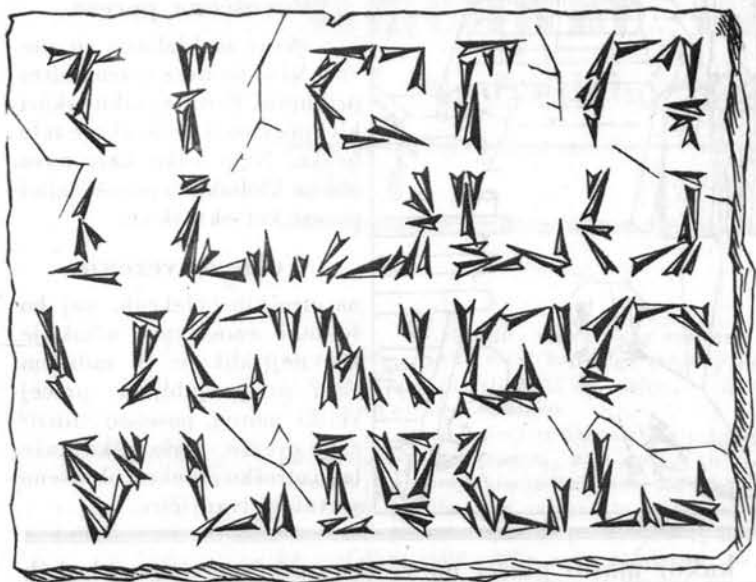
priljubljeni župnik ene največjih slovenskih fara, to je šentpeterske v Ljubljani, ki je obhajal 15. avgusta 30 letnico svoje nove maše; v župniji deluje že od l. 1906.

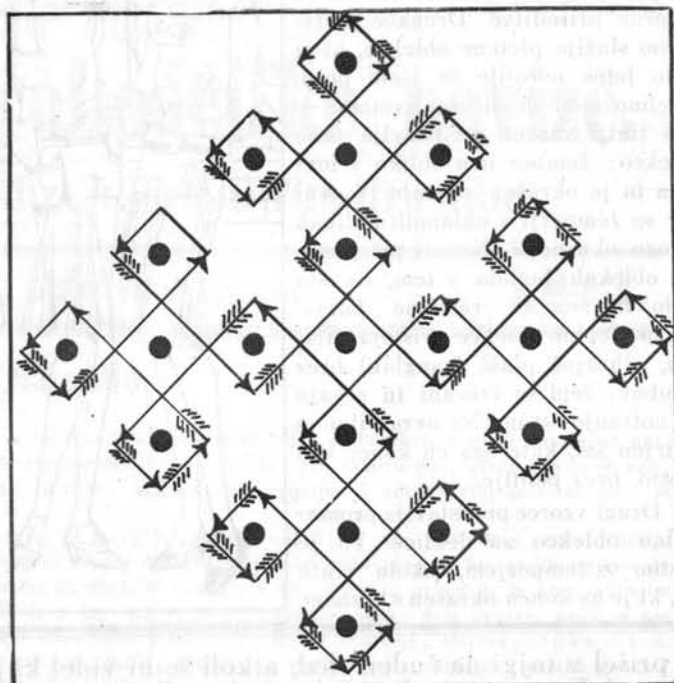
Pogled na vas Gornje Jezero pri Cerknici

ki jo je v nedeljo 5. avgusta popolnoma upepelil strahovit požar. Od 35 hiš jih je pogorelo do tal 26 z vsemi gospodarskimi poslopji vred. Skoda je cenjena na pet milijonov dinarjev. Prebivalstvo se nahaja v silni bedi. Pomagajte!

BABILONSKA IZKOPANINA.

Klinopis! Kdo ga bo prebral? Poskusi, ni tako težko! Nagradi za reševalce: 1. Trunk; Amerika in Amerikanci, 2. Baar; Zadnja pravda.

Rešitev uganke v št. 33. Slika jasno kaže, kako moreš z eno potezo spraviti vsako točko v svoj kvadrat. Začneš tudi lahko kjerkoli. Rešitev je dospelo 205; za prvo nagrado je bil izžreban Fr. Hočevnar, Dorniki 17, p. Smlednik, za drugo pa J. Farkaš, Sv. Jurij ob Ščavnici.

Sergej Minclov:

Car Berendej.

(Povest iz sibirskega pragozda.)

VI. POGLAVJE.

Vedenej Savič se je prekrizal in prečital tiho molitev pred spancem: »Da voskresnet Bog¹!«: potem je že boljše človeku pri srcu sredi noči in v tajgi!

Medtem sta ležala Grigorij in Nilka drug poleg drugega na dohi, na peči, v topli hiši, in se pogovarjala. Bogata ni bila ta zakajena in mala hišica. Saj ni bila kmetija, lovec je bil tu doma. Pri hiši sta bili ostali dve ženski z dekletcem. Gospodar z malim sinom je bil že tretji mesec na lovu v tajgi: pozimi se tam največ zasluži! Kadar pa prične z jelk kapljati, se napotijo vsi pravoslavni na smučeh, z zvrhano polnimi sankicami proti domu. Spomladi se divjačina prelevi, in že nima tega pravega krzna!

Grigorij, Nilka in voznik so povečerjali s svojo zalogo; na poti se vedno razdelijo živila na vse sani,

¹ »Naj vstane Bog in se razprše njegovi sovražniki.. Izginejo naj ko dim, kakor izgine vosek pred ognjem...«

pa so se spravili spat. A čeprav so se takoj ulegli, ni hotelo biti spanca; poslušali so burjo. Joj, kako je drmala po oknih in vratih, kako je tulila v dimniku, kako prosila noter! Včasih se je vzpela kakor velikan od zemlje do neba in treščila v steno tako, da se je vsa bajta pretresla. Potem pa je planila zopet proč... tulila, tožila... sesula se je po stepi kakor tisoč tulečih volkov!

Na mizi je brlela v železno stojalo zataktnjena brezova luč, oglje se je prasketaje sesulo v skledo z vodo. Starka, mati mlade gospodinje, je sukala povosmo preje ob okencu. Poleg nje je ležalo na klopi dekletce, si bilo podprlo z roko glavico in poslušalo: babica je pripovedovala pravljico. Tudi fantje so radi poslušali.

... Kaj vem, kdaj je bilo, točas je živel lovec — je pripovedovala starka: — revež je bil, nikoli ni imel sreče. Drugi lovci so se vrnili iz tajge s polnimi sanmi kunjih in soboljih krzn. V njegove pasti pa so se ujeli samo kolonki pa lisice¹. A nekega dne

¹ Kolonók, -ká (Mustela Sibirica) je neka manj vredna vrsta kune.

Modni kofiček

Pozno polètte in jesen.

Današnja moda, ki hoče biti predvsem samo eno: mladostna, ne dela nobenih razlik med mlajšim in starejšim ženstvom. Vsekakor se starejša žena dobrega okusa ipak ne bo kosala s 15letnimi deklicami v kratkosti kril, a pametna mati bo svojo hčerko oblačila čim enostavneje. Ravno v enostavnosti se da najbolje uveljaviti dober okus in zmisel za modo.

Za večerne prireditve se pa sme tudi mlada deklica obleči z nekoliko več fantazije. Kot okraski prihajajo vpoštev aplikacije, ročno in strojno vezenje, gubice, obšivi itd.

Naša slika kaže nekaj velikomestnih vzorcev za dekliške večerne obleke. Na prvem vzorcu vidimo enostavno oblekco v obliki žemperja z dolgimi rokavi. Edini okrasek so aplikacije. Temeljno barvo si mo-

ramo predstavljati kot lešnikovo rjavo, aplikacije v obliki listov so otenjave barv jesenskega listja od rožno zelene do temno rjavo-rdeče.

Vzorec je pa kakor rečeno zamišljen le kot paradna obleka za večerne prireditve. Drugače pa izborna služijo pletene oblekce, ki si bodo letos osvojile še širše polje posebno med dekliškim svetom. — Naš tretji vzorec predstavlja tako oblekco; žemper ima obliko telovnika in je okrašen z gumbi. Vsekakor so žemperji v ohlapnih oblikah mnogo okusnejši. Novost pri pletenih oblekah bi bila v tem, da sta krilo in žemper različne barve. Preko pletene oblekce pristoja ohlapen, vihrajoč plašč (ranglan) brez gumbov; žepi so vrezani in segajo na notranjo stran. Na ovratniku je pritrjen šal, katerega en konec visi prosto, brez pentlje.

Drugi vzorec predstavlja promenadno oblekco za deklice. To je kostim z žemperjem, okolu vratu šal, ki je na koncu okrašen s krznom.

Zadnji vzorec je stilna obleka za svečane prireditve. Kot material prihajata vpoštev posebno taft in til. — Zgornji del je čisto gladek v zmislu nove modne smeri, ki jo uvaja Amerika. Krilo je iz treh obrobljenih, zvončastih volantov. Za tovrstne oblekce je treba izbrati vedno le najnežnejše barve.

Povoščena peresa

kot okras za klobuke so novost, ki se bo brez dvoma hitro prikupila. Pero se vtakne skozi klobučevino, kar učinkuje zelo brhko. Naša slika kaže novo obliko klobukov s povoščenimi peresi kot okraskom.

Volнено vezenje

na otroških oblekah, naj bo še tako enostavno, učinkuje kar najljubšeje. V zadnjem času so priljubljeni precej veliki motivi, posebno stilizirane cvetke. Naša slika kaže tako otroško oblekco, okrašeno s cvetovi ivanjščice.

je prišel v tajgi na čuden sled, nikoli še ni videl kaj takega! Lovec se je hudo začudil in nastavljal past. Zvečer jo je prišel pogledati, pa je videl, da se je ujel sobolj, pa še kakšen: neznansko velik je bil, kakor baržun temen in svetlikal se je kakor srebrni! Lovec je že dvignil roko, hotel ga je ubiti, sobolj pa je začel govoriti s človeškim glasom: — Prizanesi mi, pusti me živeti! Nisem navaden sobolj, temveč sobolji car. Prinesem ti nezaslišano srečo za vse življenje...

Kakor potoček žubori pravljica, brni vreteno in iz teme se prikrađe dremavica ter spanec...

Po burni noči je prišlo tiho in solnčno jutro. Niti peresca ni bilo na nebu. V tajgi je bilo vse tihó. Cedre so mirno stale. Muzale so se samo v sive brade, se spominjale, kaj vse se je govorilo in storilo ponoči.

Komaj je pomežiknilo rumeno solnčece vrhunecm dreves, so že priletele iz tajge Vedenej Savičeve sani. Voznik se je bil razgledal okoli. — Glej ga! je rekel, saj smo prenočili tik zraven naše poti! Potemtakem so nas nemara hoteli konji potegniti nazaj?

— Menda bo tako! — je rekel poslovodja. Medtem pa je gledal vedno naokrog: ali ni videti kje kakega čudnega klanca, ali ne ždiijo kje pod snegom izgubljeni tovariši s konji vred? Ne, nikjer ni bilo slutiti kaj takega. Stepa je bila kakor miza gladka in tako je bila bela, tako se je svetlikala

kakor mašni plašči na velikonoč! Naredili so kakih pet verst, voznik je zaklical »tpr-ru« in ustavil konje: — No, na sled smo prišli, gospoda trgovca! Ali se niso tu vozili naši ljudje?

Vsi so skočili iz sani in pričeli ogledovati sneg. Prav razločno je bilo videti svežo sled od sani... Vedenej Savič si je zastrl pred solncem z dlanjo oči in pogledal naprej: ali ni tam koga videti? Ni... povsod je bila sama bela stepa.

— Naši ljudje so bili! — je zakričal Mikita: šel je najbolj daleč za sledom.

— Da bi bilo res! — se je odzval Vedenej Savič: — odkod pa to veš?

— Nihče drugi ne more biti. Videti je, da sta zraven skakala dva psa!

— Seveda, naši so! — mu je segel v besedo voznik: — kdo naj bi se še tu vozil s psom? Potemtakem so morali prenočiti na pristavi, saj tudi sled vodi odtam!

Poslovodji se je videlo na obrazu, kako mu je odleglo. — Dobro bi bilo, če je res tako! — je spregovoril. Srce mu je tako poskakovalo, ko da mu je drugič storil Matvej Palič veliko veselje.

Vsi so se usedli v sani in se peljali naprej. Tudi voznik in Mikita sta bila zadovoljna. Vsi so sedeli in se smehljali.

— No, pa poženi! — je rekel Vedenej Savič. (Dalje prih.)